

doi: 10.5281/zenodo.3476522

**МОВЛЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ПРОГРАМ ПРЯМОГО  
ТЕЛЕЕФІРУ В РАКУРСІ ПСИХОЛІНГВІСТИКИ**  
*The Psycholinguistic Aspect of Live Television Information Programs*

**Lyubov Struhanets**

*Dr. in Philology, Professor*

Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University

lyubovstruhanets@yahoo.com

<https://orcid.org/0000-0001-5611-4494>

**Iryna Zalipska**

*Ph.D. in Philology, Lecturer*

I. Horbachevsky Ternopil National Medical University

zalips\_ija@tdmu.edu.ua

<https://orcid.org/0000-0002-3651-3081>

**Yuriy Struhanets**

*Ph.D. in Philology, Lecturer*

Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University

yurastruhanets@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0002-6571-3912>

**Abstract**

*The abstract reveals the problem of interactive communication in a live broadcast. The source of the scientific article is the live broadcast recording of all-Ukrainian television channels. It was noted that psycholinguistic aspects should be taken into account when analyzing the live broadcasting speech. These are adequate verbal assessment of the reality by journalists, the quality of emotional transmission, the appropriateness and the measure using of non-verbal means of communication. The mechanism of monitoring has been worked out. The informational programs content is evaluated with the parameter «positive information / negative information». The results of the study will serve to examine of the mass media psycholinguistic patterns influence on the linguasociety.*

**Key words:** *live television broadcast, oral communication, psycholinguistic approach, positive information, negative information.*

**Вступ**  
**Introduction**

Прямий ефір – новий функціонально-стильовий різновид усної форми літературної мови. Специфіка спілкування у цьому сегменті медіапростору

сьогодні є важливою науковою проблемою не лише у сфері соціальних комунікацій, але й у сучасному мовознавстві, зокрема в галузі психолінгвістики. Для мовлення прямого ефіру передусім характерні універсальні риси усного різновиду літературної мови. Усна комунікація відзначається спонтанністю, непідготовленістю, довільністю, невимушеністю. О. Селіванова вказує на такі ознаки усної комунікації, як синхронність, обмежену доступність, прокурсивність, неструктурованість, однофазність творення (Селіванова, 2011: 34). Незважаючи на наявні студії усної мови (чи мовлення), інтерактивна комунікація у прямому ефірі потребує нових інтердисциплінарних досліджень, особливо з урахуванням психолінгвістичних підходів. Тому задекларована тема є актуальною.

Мета нашої розвідки – проаналізувати домінантні психолінгвістичні аспекти мовлення інформаційних програм прямого телеефіру.

### **Методи та методики дослідження** *Methods and Techniques of the Research*

Джерельну базу наукової студії становлять записи прямого ефіру всеукраїнських телевізійних ЗМІ, зокрема інформаційних програм на телеканалах «UA: Перший», «1+1», «5 канал», «СТБ», «24 канал», «Футбол 1», «Футбол 2». Специфіка досліджуваного предмета зумовила потребу використання низки методів: безпосереднього спостереження – для визначення особливостей мовлення інформаційних програм, описового методу – для характеристики зібраного фактичного матеріалу; методики моніторингу контенту телеефіру – для оцінки змісту програм за психолінгвістичним параметром «позитивна інформація/негативна інформація».

### **Результати** *Results*

Прямий ефір – це така частина телепродукції, яка транслюється симультанно, тобто сигнал передається з телестудії одразу на екран глядачам. Жанрово-тематичний поділ контенту телебачення доволі розлогий. Здебільшого прямий ефір використовується в інформаційних, аналітичних і розважальних жанрах. О. Ятчук стверджує, що в межах інформаційних жанрів

для онлайн-мовлення характерним є використання таких його різновидів, як повідомлення, або виступ, тобто будь-який монолог у кадрі; звіт; інтерв'ю; репортаж у всьому розмаїтті видів, тем, способу трансляції (прямий, некоментований, коментований); складні телевізійні форми, зокрема випуски новин (Ятчук, 2014: 185). Виокремимо домінантні психолінгвістичні аспекти, які необхідно враховувати, характеризуючи мовлення інформаційних програм прямого телефіру.

1. Проблема вербальної оцінки дійсності, паритете співвідношення позитивної та негативної інформації. У ЗМІ зазвичай відображається взаємодія дійсності та людини. Один із аспектів такої взаємодії – оцінювальний. Об'єктивний світ розподіляється з погляду його оцінки на опозиції: добро – зло, правда – неправда, користь – шкідливість, розвиток – занепад і т. д. Науковці виділяють такі типи оцінок у мові: позитивна і негативна, загальна та часткова, абсолютна та порівняльна, емоційна та раціональна, експліцитна й імпліцитна, фразова і текстова (Михальченко, 2010: 7). У рамках дослідження здійснено моніторинг інформаційних програм щодо оцінки контенту за параметром «позитивна інформація/негативна інформація». За нашими спостереженнями, в національному телефірі частка повідомлень на негативні теми переважає над висловлюваннями із позитивною інформацією. Наприклад, у програмі «ТСН» на каналі «1+1» за 16.09.2019 (тривалістю 1 год 3 хв 48 с) позитивна і нейтральна інформація зайняли незначну частку ефіру – 23 хв 29 с. Новини стосувалися таких тем: бюджет на наступний рік, «золото» чемпіонату світу, тріумф паролімпійців, технологічна виставка, діяльність міністерства, весільна мода. Натомість подання негативної інформації (хоча і дуже важливої) зайняло 40 хв 19 с. Новини були про гібридну війну між Україною та Росією, руйнування та обкрадання Києва, ДТП та їхні наслідки, матусю-школярку, небезпечний вейпінг, зруйновану бібліотеку, напад вандалів на пам'ятник та ін. Ключовими словами у таких сюжетах виступають негативно конотовані лексичні одиниці *війна, смерть, вбивство, політв'язень, аварія, катастрофа, руйнування, знуцання, вибух, розстріл, підпал, пожежа, бездоріжжя, запобіжний захід, жахіття, п'яний*. Загалом особливості вербального представлення негативно забарвленої інформації, дослідження сприйняття таких новин потребує подальших студій.

2. Проблема передавання емоцій під час трансляції «на живо». До інформаційного мовлення уже традиційно відносять прямі трансляції із спортивних змагань, концертів, прямі включення з Верховної Ради, телемости із різних місць подій, де працюють журналісти. З-поміж названих різновидів особливо емоційним є жанр спортивного коментаря. У ньому, зокрема, широко задіяна позитивно конотована і негативно конотована лексика на позначення дій окремих гравців і команд загалом, як-от у футболі: *Людина-оркестр Жоан Жордан – блискучий виконавець, диригує грою команди* (Футбол 2, 22.09.2019, 22:26); *Місцева команда як загнані кролики проти українських удавів* (Футбол 1, 07.09.2019, 19:38). Використання образних засобів (епітетів, метафор, порівнянь) слугує ословленню емоційної напруги і динаміки спортивного дійства. Наші спостереження корелюють із позицією Л. Перловського, що «правильний рівень емоційності має вирішальне значення» (Perlovsky, 2009: 520).

3. Проблема доцільності та міри невербальних засобів спілкування. В інформаційних програмах – усній формі публічного спілкування журналіста з аудиторією глядачів – частотними є невербальні засоби: різна інтонація, жести, міміка. Як зазначає С. Єрмоленко, «вербальний, візуальний та акустичний складники усної публічної мови виступають у єдності подання і сприймання інформації» (Єрмоленко, 2000: 691). Наприклад, найбільш нейтральний виклад новин спостерігаємо на каналі «UA: Перший» і на «5 каналі», а емоційне мовлення властиве ведучим новин на каналах «1+1» й «СТБ». Невербальні засоби спілкування характерні для журналістів, які ведуть репортажі із різних місць подій.

## **Висновки** **Conclusions**

Отже, основною ознакою прямого телефіру є усна комунікація. Аналізуючи мовлення «на живо», необхідно враховувати такі психолінгвістичні аспекти, як адекватна вербальна оцінка дійсності журналістами, паритете співвідношення позитивної та негативної інформації, якість передавання емоцій, доцільність і міра вживання невербальних засобів спілкування. Усе це слугуватиме вияву психолінгвістичних закономірностей впливу масмедіа на лінгвосоціум.

**Література**  
**References**

- Єрмоленко, С.Я. (2000). Усна публічна мова. *Українська мова. Енциклопедія* (с. 691–693). Київ: Українська енциклопедія.
- Михальченко, М.М. (2010). *Внутрішньотекстова градація оцінки: комунікативно-прагматичні функції*. (Дис. канд. філол. наук). Донецьк.
- Селіванова, О.О. (2011). *Основи теорії мовної комунікації*. Черкаси: Видавництво Чабаненко Ю. А.
- Ятчук, О.М. (2014). Контент інтерактивного мовлення. *Вісник Львівського університету. Серія Журналістика*, 39, 185–193.
- Perlovsky, L.I. (2009). Language and emotions: emotional Sapir-Whorf hypothesis. *Neural Networks*. 22(5–6), 518–526. <http://dx.doi.org/10.1016/j.neunet.2009.06.034>
-